

Baba Basra Sources 9

ביאור הלכה סימן קנב סעיף א

א"כ עושה על מנת לבנות - והא דמבואר לעיל דמותר לשתור הישן אחר שנבנה החדש התם שאני שהיה רצונם מתחלה לשתור לתועלת הבנין החדש אלא שרבנן אסרו אז זה משום פשיעותא והבנין החדש בנוהו באופן זה שיסתרוהו אח"כ לתועלת בנין החדש ולפיכך לא גרע גם עתה מסותר ע"מ לבנות ושרי:

תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק ג הלכה א

עד כדון כשבנייה לשם בית הכנסת בנייה לשם חצר והקדישה מהו נישמעניה מן הדא קונם לבית הזה שאיני נכנס ונעשה בית הכנסת הדא אמרה בנייה לשם חצר והקדישה קדשה אימתי קדשה מיד או בשעת התשמיש נישמעניה מן הדא העושה תיבה לשם ספר ומטפחות לשם ספר עד שלא נשתמש בהן הספר מותר להשתמש בהן הדיוט משנשתמש בהן הספר אסור להשתמש בהן הדיוט ומה אם אלו שנעשו לשם ספר אינן קדושות אלא בשעת התשמיש זו שבנייה לשם חצר לא כ"ש

ביאור הלכה סימן קנא סעיף יא

אבל בב"כ שבא"י וכו' - ע' מ"ב והנה על עצם הדין שסתם השו"ע דבא"י לא מהני תנאי יש לעיין דלכאורה אין דין זה ברור לכו"ע [ורק לשיטת התוס' וכדלקמיה] דהנה בגמרא לא נזכר זה כלל בהדיא דבא"י לא מהני תנאי אלא דאמרינן שם דבתי כנסיות של בבל על תנאי עשוין ולא מבעיא אם נפרש דסתמא על תנאי עשוין אין לדייק מזה אלא לאפוקי א"י דבסתמא אין עומדין על תנאי אבל אם התנו בפירוש למה לא יועיל וכמו על כל תשמישי קדושה דאיתא בהדיא בירושלמי דמועיל תנאי וכדלקמן בסימן קנ"ד וכמו שהקשה המ"א בסקי"ד אלא אפילו לפי מה שהוכיח המ"א מכמה פוסקים דכונת על תנאי עשוין היינו דבבבל התנו עליהם ולא בסתמא מ"מ אין לנו הוכחה דבא"י לא מהני תנאי אלא דבבבל דרכן היה להתנות מאיזה טעמים שהיה להם ובא"י לא היו מתנים וה"ה בכל חו"ל ג"כ לא היה תנאי על בתי כנסיות שלהם ואף בבבל גופא בזמנה"ז אין ברור דבתי כנסיות שלהם על תנאי עשויות אבל אם התנו בהדיא שפיר מהני בכל מקום וכמו בכל תשמישי קדושה. ובאמת לא נזכר זה בכל הראשונים דבא"י לא מהני תנאי וחיודוש דין זה נזכר רק בתוספות ונראה דכתבו זאת רק לשיטתם דבישבו לא מהני התנאי ורק בחורבנו ולכן כתבו הטעם דמועיל התנאי בחורבנו משום דכשיבא הגואל ר"ל דכיון דלבסוף כשיבא הגואל ויתקבצו ישראל מכל המקומות אשר נפוצו בין הגוים אל א"י ולא יצטרכו לזה המקדש מעט ועתידין ליחרב ועל כרחך ממילא יהיה נפקע אז קדושתן ולכן מהני התנאי ג"כ לכל זמן שיחרב משא"כ בא"י דלא יתבטל קדושתו בשום פעם לכן גם לחורבנו לא מהני תנאי כמו בישובו ולפ"ז להפוסקים דסברי דגם בישובו מהני התנאי למקום הדחק כגון להאכיל אורחים עניים אפשר לומר דאין חילוק בין בבל לא"י ואף בא"י מהני התנאי אם התנו אף לישובו לענין זה [וכ"מ מריא"ז שדעתו ג"כ כשיטה זו וכתב טעם דלכן היה תנאי בבתי כנסיות של בבל משום דשכיחי אורחים ומשמע דמדינא מועיל תנאי בכל מקום אף בישובו אלא דשם היה דרכן להתנות משום דשכיחי אורחין] ואף דהשו"ע סתם כשיטת התוס' דרק לחורבנו מועיל תנאי הלא מוכח מט"ז בריש הסימן שנוכל לסמוך על שיטת הרמב"ן וסייעתו דאף בישובו מהני תנאי לצורך עניים במקום הדחק וכנ"ל וא"כ יהיה זה הדין אף בא"י כן ויותר נוכל לומר דאף לדעת הרא"ש והטור דסברי כשיטת התוס' דבישובו לא מהני תנאי ורק בחורבנו מ"מ בזה לא ס"ל כהתוס' אלא דאם התנו בהדיא מהני אף בא"י בחורבנו [דמעצם הדין הלא מועיל תנאי לביהכ"נ כמו בתשמישי קדושה ורק דחז"ל גדרו בישובו וכנ"ל בבה"ל אבל למה דמהני התנאי בבבל ה"ה בא"י דמאי שנא] והאי דנקט בגמרא דבבל על תנאי עשוין דשם היה דרכן להתנות וכנ"ל ולכן השמיטו הרא"ש והטור את הדין הזה שכתבו התוס' ורק המחבר העתיקו בסתמא. היוצא מזה הסעיף ומכל דברינו הוא דיש ג' חילוקים היינו קלות ראש גדול כמו חשבונות ושחוק והיתול וכיו"ב אף בבבל ובהתנו אסור כדאיתא בגמרא בהדיא ובין בישובו ובין בחורבנו ותשמישי חול שאין בהם קלות ראש כלל מוכח מהמ"א דמהני תנאי בכל מקום וכמ"ש במ"ב וגם זה בין בישובו ובין בחורבנו ונידון זה הוא לענין אכילה ושתיה וכיו"ב דיש בו קצת קלות ראש דבבבל מהני תנאי עכ"פ לחורבנה לפי דעת השו"ע ולכמה פוסקים אף בישיבה להאכיל שם עניים כשהמקום דחוק ולפי דברינו אף בא"י אפשר דיש להקל בכל זה:

ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף ח עמוד א

ומאן דשרי אמר אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא יהב ליה הדר הויה ליה מתנה כזביני. הקשה הרמב"ן ז"ל כיון דבעי מידי דתתפקע ביה קדושתו נהי דמתנה כזביני היכי תפקע קדושתו בההיא הנאה והא כבר אכלוהו ואינה בעולם ועוד הקשה כיון דשמעתין מוכחא דבהכ"נ יש בו קדושה דהא אמרינן אוגורא ומשכונא אסור מ"ט בקדושתיה קאי ואמרינן נמי במאי תפקע קדושתיה היאך נמכר והא דבר שראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה ובתוספתא דהאי פירקא תניא אבני היכל ועזרות שנפגמו ושנגממו אין להם פדיון ותו כי מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר היכי שרו דמיהו למשתי בהו שיכרא והא נתפסין הן בקדושתן ותיריך ז"ל דבהכ"נ עשו אותו כתשמישי מצוה כסוכה ולולב שנזרקין לאחר מצותן ובזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד כדאמרינן התם אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה ואמרינן נמי דנויי סוכה אסור להסתפק מהן כל שבעה ואבוהון דכולהון דם [שחיטה דתניא ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יהו מצות בזויות עליו] כדאיתא התם בפרק במה מדליקין (דף כב א) ולפיכך בהכ"נ כל זמן שבני העיר רוצין בו נוהגין בו קדושה אפילו בחורבנו שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לחזור ולבנותו הלכך כשמכרוהו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר אין בני העיר רוצין מן הסתם שתכחש מצותם לגמרי אלא שתחול קדושת בהכ"נ על הדמים אבל כשנמלכו בני העיר למכרו לשתות בו אפילו שכר שרי לפי שעבר זמן מצותו ונפקעה קדושתו ממנו כסוכה ולולב לאחר זמן ומ"מ כל שאין להן אלא בהכ"נ אחד אסור למכרו דאמרינן (ב"ב דף ג ב) לא לסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא הלכך בשיש להם אחרת מותר למכרה דהוה ליה כהפריש ז' אתרוגין לז' הימים דיוצא בו ואוכלה [סוכה דף מו ב] ליומיה ספרים וכל תשמישי קדושה נמי אף על פי שבכל מקום שהן בקדושתן הן עומדין אפ"ה אם מכרם לעשות בהם צרכיהם איכא משום אכחושי מצוה דמוכרין הלכך עד שיסכימו במכירתן ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אין רשאים להוציאן בצרכיהם ולא מפני שקדושתם נתפסת ממש על הדמים כדאמרן ומה שחלקו במתנה מאן דאסר סבר שאין אנשי העיר רוצים שיפקיעו ז' טובי העיר מצותה אא"כ יפקעו אותה על מצוה אחרת ומאן דשרי סבר אי לאו דיהיב להו מידי דדבר מצוה כגון תיבה ומטפחות או ספרים לא היו נמלכין טובי העיר לתת לו בהכ"נ זו הלכך כזביני היא ושרי דלאו גרועי מצוה הוא אלו דבריו ז"ל ואין דבריו ברורים אצלי דאי משום בזוי מצוה אתינן עלה וכדאמרינן (שבת דף כב א) אבוהון דכולהון דם בדמים שלא היו מצוה מעולם מאי בזוי מצוה איכא שמא תאמר אם לא יקחו בהם דבר של קדושה נמצא שעברו על דעת בני העיר במכירת בהכ"נ ונמצאת מכירתו בטלה א"כ למאי דמספקא לן אי אסור למכור ס"ת ישן לקנות בו חדש כי מכרו ס"ת תבטל מכירתן שהרי עברו על דעת בני העיר שאין רוצים אלא בעלוי ומאי קא משנינן לקמן בגמרא מתני' דיעבד ועוד דאי משום בזוי מצוה בלחוד אתינן עלה למה לן עליויא הא אפילו בדוכתי סגי דהא קי"ל [שבת דף כ"ב א] מדליקין מנר לנר ותו קשיא לי בלישנא דאמרינן אי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה לא משמע דההיא מתנה תיהו דיהיב להו מידי דדבר מצוה כגון תורה ומטפחות או ספרים ועוד שהרב אלפסי ז"ל כתב מתנה משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר פליגי בה רב אחא ורבינא וכה"ג אפילו למשתי בהו שיכרא שרי לפיכך נ"ל דבהכ"נ ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם ואפילו התנו עליו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אי אפשר שתפקע קדושתו בכדי מפני כבוד הקדושה שיש בו מיהו לאחר שהטילו קדושתו על הדמים קדושת דמים קלישא מקדושת בהכ"נ לפי שדמים אלו לא עמדו מעולם לדבר שבקדושה ועוד דהויה לה קדושה שניה וקלישא מקדושה ראשונה כדאשכחן [מעשר שני פ"ג מ"י] לר' יהודה דס"ל דלקוח בכסף מעשר שנטמא יקבר משום דלא אלים למתפס פדיוניה כמעשר גופיה הלכך בין שמכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר או שלא במעמד אנשי העיר לעולם דמים נתפסים בקדושת בית הכנסת ומפקע קדושתיה גבייהו אלא דשבעה טובי העיר לחודיהו לא מצי לאפקועיה ההיא קדושת דמים אף על גב דאיקלישא אבל במעמד אנשי העיר יכולין להפקיע לקדושת בהכ"נ להפקיע בכדי ומש"ה אמרינן במתנה אפילו נתנוה ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר במאי תתפקע קדושתיה ומאן דשרי סבר דמפקעא אההיא הנאה דהוה להו מיניה שהרי הן כמחויבים לשלם לו גמול וכיון דמפקעה אמדי דהיינו ההיא הנאה אף על פי שיצאה לחולין אין בכך כלום שרשאיין הן בכך ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר:

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

(לה) אמר מאן דריש מקרב אחיך תשים עליך מלך רבנן קם קטלינהו לכולהו רבנן ושייריה לבבא בן בוטא למשקל עצה מיניה אהדר ליה כלילא דילי ארישיה ונקרינהו לעיניה יומא חד אתא ויתיב קמיה א"ל חזי מר האי עבדא בישא היכי קטלינהו לרבנן. א"ל ומאי אעביד א"ל ללטיה מר א"ל כתיב גם במדעך מלך אל תקלל. א"ל האי לאו מלכא הוא א"ל לא יהא אלא עשיר כתיב ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר. א"ל והא כתיב ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך הוא א"ל מסתפינא דילמא אמרי ליה. א"ל השתא מיהא ליכא איניש הכא א"ל כתיב כי עוף השמים יוליך את הקול. וש"מ דהא דכתיב גם במדעך מלך אל תקלל ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר אפילו היכא דארגיז קמיה שמיא (א)לא מבעי ליה למלטייה. ואף על גב דכתיב ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך. הא לאו עושה מעשה עמך [ליכא] לאו. חיובא הוא דליכא דלא לקי עליה, מיהו איסורא מיהא איכא משום סכנתא דכתיב כי עוף השמים יוליך את הקול.

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ד עמוד א

(לו) אמר ליה אי הוה ידענא דהוה צנעיתו כולי האי לא הוה קטלינא להו השתא מאי תקנתיה דהווא גברא. א"ל הוה כבה אורו של עולם ילך ויעסוק באורו של עולם הוה כבה אורו של עולם רבנן דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ילך ויעסוק באורו של עולם בית המקדש דכתיב ונהרו אליו כל הגוים. ובבא בן בוטא היכא משיא ליה עצה להורודוס והא אמר רב יהודא אמר רב ואי תימא רבי יהושע בן לוי מפני מה נענש דניאל להשליכו לגוב אריות מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר שנאמר להן מלכא מלכי ישפר עלך וגו'. אי בעית אימא שאני בית המקדש דלא סגייא בלא מלכותא ואיבעית אימא שאני עבד דשייך במצות. ש"מ דגוי דאעיק לישראל אסור לאוסוביה עצה למעבד דבר מצוה. והני מילי במידי דסגייא להו לישראל בלא ההוא גוי, אבל היכא דלא סגייא להו אלא בההוא גוי שרי לאסוביה עצה. והני מילי בגוי אבל עבד דשייך במצות שרי.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא בתרא דף ד עמוד א

כבר ידעת בהרבה עברות שמדרכי השם בעונשיהן שלא להספיק בידו לעשות תשובה לרוב הפלגת המרי וכבד רוע הפעלה היוצאת ממנו ומ"מ כל שעשה תשובה מ"מ אין הפרגוד ננעל בפניה לעולם וכבר ביארנו דבר זה בארכה בחיבור התשובה כל שנתברר לחכם או למוכיח או למנהיג על איזה שהוא מזה הכת אין ראוי לו להשיאו עצה למרוק חטאיו ולהדריכו בדרכי התשובה אלא יתנהג בו במדת קונו והוא שאמרו לא נענש דניאל בירידתו מגדלתו או בהשלכת לגוב אריות אלא מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר דכתוב להן מלכא מלכי ישפר עלך וחטאך בצדקה פרוק ועוייתך במיחן עניין ומ"מ כל שהוא מוטבע בעשיית המצות אפילו באותן שהנשים חייבות בהן לבד אי אפשר להיותו מזה הכת רק על צד רחוק וברוך בעל המאזנים:

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב הלכה טו

ואסור להשיא עצה טובה לגוי או לעבד רשע, ואפילו להשיאו עצה שיעשה דבר מצוה והוא עומד ברשעו אסור, ולא נתנסה דניאל אלא על שהשיא עצה לנבוכדנצר ליתן צדקה שנ' +דניאל ד כ"ד+ להן מלכא מלכי ישפר עלך.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף ד עמוד א

הוא כבה נרו כו'. נראה לפרש דה"ק דודאי אפשר למצוא העדר האור ולא עינים כגון אדם פקח בלילה והעדר עינים ולא האור כגון סומא ביום אבל כאן היה העדר שניהם התורה שהיא האור והת"ח שהם העינים ולזה א"ל שא"א לך לתקן שניהם וזה ללשון ראשון א"ל שתתקן האור כי גם בהמ"ק הוא אורו של עולם כנאמר כי מציון תצא תורה וגו' אבל העדר העינים וגופות של ת"ח א"א לך להחזיר וללשון שני א"ל שהעדר העינים אתה תתקן כי המקדש שתבנה הוא העינים תחת הת"ח שקטלת אבל העדר האור שהיא התורה שכבית במיתת הת"ח א"א לך להחזיר בבנינו וק"ל:

רש"י מסכת סוטה דף מא עמוד א

אגריפס המלך - מלך ישראל היה מזרעו של הורדוס והוא שנחרב בהמ"ק בימיו.

רש"י מסכת סוטה דף מא עמוד א

אחינו אתה - שאמו מישראל

תוספות מסכת יבמות דף מה עמוד ב

כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה - מכאן קשה לפי' הקונטרס דפירש באלו נאמרין (סוטה דף מא. ושם) גבי אגריפס המלך שאמרו לו אחינו אתה וקאמר בגמרא דבאותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה שהחניפו לאגריפס ופי' בקונטרס שקראוהו אחינו לפי שהיתה אמו מישראל ולפירושו אמאי נענשו הא אמרינן הכא כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ואף על גב דתניא בתוספתא (דסנהדרין פ"ד) דאין מעמידין מלך אלא מן המשיאים לכהונה מ"מ תימה הוא לומר דמשום איסורא דרבנן נתחייבו כלייה ואומר רבינו שמואל דהורדוס לא נשא בת ישראל שעשה תשובה כדאמרינן בפ"ק דב"ב (דף ד. ו) ולכך נענשו ואף על פי שהיה עבד קראוהו אחינו לפי שהיה אחיהם במצות ואתי שפיר הא דאמר שמואל בפ' עשרה יוחסין (קדושין ע:): כל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא ושמואל גופיה אית ליה (לעיל עמוד א) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא ודאי לא נשא ישראלית וא"ת מ"מ אמאי עבדא הוא והלא מסתמא כשמלך הורדוס נתיאשו בעליו ושמואל אית ליה (לקמן דף מח.) המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור וי"ל דשמא היו מצפים שתהא גאותו מושפלת וא"ת דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל אין כשר לדון ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: ושם) תנן הכל כשרים לדון ופריך תנינא [ומשני] חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר משמע דגר אף על פי שאין אמו מישראל אלא שנתגייר בעצמו דכשר לדון דקרינן ליה בא מטיפה פסולה דקאמר התם אבל גר מטיפה פסולה לא וי"ל דהתם מיירי לדון גר חברו כדאמר בפ' מצות חליצה (לקמן דף קב. ושם) גר דן את חברו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל וא"ת בפ' עשרה יוחסין (קדושין עו:): אמרינן מי שהחזקו אבותיו משוטרי הרבים למימרא דלא מוקמינן פסולים ורמינהו הכל כשרים לדון כו' ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא דהתם היינו לדון את חברו וי"ל דממזר כיון דאביו ואמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה תדע דהא דרשינן עליך הוא דבעינן מקרב אחיך וחברו ממזר מיקרי שפיר עליך שבא מזרע ישראל ואי מיפסל ממזר לדון את ישראל מיפסל נמי לחברו ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:): דקעביד צריכותא בין גר לממזר אף על פי שגר וממזר חלוקין דגר אינו דן אלא חברו מ"מ נקט צריכותא לפי שהמשנה שנויה סתם ואין חילוק זה מפורש בה.

רש"י מסכת קידושין דף ע עמוד ב

כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבד הוא - שכל זרעו הרגם הורדוס ועבד היה ומלך תחתיהן וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומסתמא לאו בנות ישראל נסיב דנזהרים הם להשיא בנותם לעבדים והווי להו כולם עבדים.

חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף ע עמוד ב

הכי אמר שמואל כל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא. פי' משום דלא אשתייר מנייהו אפילו חד והעבדים קורין עצמן בשמם ממעשה דהורדוס בריש פרק השותפין שרצו (ג' ב'), ואיכא דקשיא ליה והא אמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור, וכן המתאש מעבדו כדאיתא בפרק השולח (ל"ח א') והני נמי בודאי נתיאשו מהם בעלים משעה שמלכו, וניחא ליה שמא לא נתיאשו שהיו סבורים שתבא השעה שתחזור מלכותן לכשעבר וישתעבדו בהן שמצוים הן בעלי זרוע ליפול, ואחרים אמרו משום שירשיהם של בני חשמונאי אינן ידועים כאן, שהם הרגו כל מי שהוא ידוע להם ושמא יש קטן במדינת הים שאינו מתיאש או גדול שלא נתיאש שאינו ידוע בהן, לפיכך פסלום והעמידום בחזקתן עד שיודע לך שנשתחררו. ולי נראה דהנך אמוראי לא סבירא להו כשמואל במפקיר ומתיאש מעבדו, דקיי"ל צריך גט שחרור, וכי אמר שמואל כל מאן דאמר מבית חשמונאי קא אתינא עבדא הוא לאו למפסלינהו אלא לומר שאינן כהנים אלא עבדי כהנים הם.

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף ע עמוד ב

הא דאמר שמואל כל מאן דאמר מבית חשמונאי אתינא עבדא הוא. לאו עבדא ממש שהרי נתיאשו מהם אדוניהם והפקירום וסבר שמואל (לק' ע"ב ב') המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור והוי בן חורין גמור, אלא הכי קאמר דלאו כהן הוא אלא עבד כהן דעבדי בני חשמונאי היו כדאיתא בפרק השותפין (ב"ב ג' ב'), מיהו אליבא דהלכתא דקיימא לן המפקיר עבדו צריך גט שחרור כל האומר מבית חשמונאי אתינא עבד ממש הוא, והיינו דאכריז רב יהודה על ההוא גברא שהוא עבד ואיקרעין כמה כתובתא בנהרדעא, וכמה פירושים נאמרו בזה וזה הנכון, וכי תימא דנהי דעבדי חשמונאי הראשונים היו עבדים מתחלה, מכל מקום בניהם כשרים דהא קיימא לן (יבמות מ"ה א') גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא שמזוהם לכהונה, ואיכא למימר דאיכא מינייהו שנשאו מינן והוו להו עיסה שהיא פסולה בשיש בה עבדות כדאיתא בכתובות (עי' י"ד א').

שער המלך הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה ג

[ג] גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו'. כתב ה"ה מסקנא דגמרא פ' החולץ והלכתא גוי ועבד כו' הולד כשר כו' ודלא כר"ע דאמר הולד ממזר ודע שמדברי התוספות פרק עשרה יוחסין דע"ה ע"ב ד"ה ורבי ישמעאל נראה דס"ל דהא דאמרינן הולד כשר היינו אם נתגייר אח"כ ולאפוקי ממ"ד דהולד ממזר וזה ממ"ש בתוך דבריהם ז"ל ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר הגוי כו' ומדבריהם ז"ל נראה דס"ל דהא דאמרי' גוי ועבד הבא על ב"י הולד כשר היינו אם נתגייר או נשתחרר אח"כ דלא הוי ממזר וכ"כ בהדיא בפסקי תוס' ז"ל גוי ועבד הבא על ב"י הולד כשר והוי גוי וכן נראה מפירש"י ז"ל לעיל ס"פ האומר שכתב ז"ל לימא קסבר רבינא נכרי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר גרסינן דאתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר נכרי דנימא נכרי הוא ואם נתגייר יהא מותר לבא בקהל אלא בתר ישראל שדינן ליה כו' וראיתי להרב ח"ה ז"ל שהקשה על רש"י ז"ל שדבריו סתרי שממ"ש לקמן בשמעתין אהא דפרכינן איסורא מאי משום שפחה ז"ל דע"כ נכרי ועבד הבא על ב"י הולד כשר אלא שפחה כו' נראה בהדיא דס"ל דהולד כשר לגמרי וא"צ גירות דאי ס"ל דאינו כשר אלא ע"י שנתגייר או נשתחרר העבד הרי יש לחוש בעבד שנתערב בהם כמו בשפחה ומההיא דס"פ האומר משמע דס"ל דאינו כשר אלא ע"י שיתגייר יע"ש שהניחו בצ"ע. ולי עוד ק' ממ"ש לעיל בפרקין ד"ע ע"ב אההיא דאמרי' התם כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינ' עבדא הוא ז"ל שכל זרעו הרג' הורדוס ועבד הי' ומלך תחתייהם כו' ומסתמא לאו מבנות ישראל נסיב כו' ובודאי שכונת רש"י ז"ל דק"ל דלו יהי דעבד הי' הא קי"ל גוי ועבד כו' הולד כשר ואהא כתב דמסתמא לאו מבנות ישראל נסיב כו' והשתא כפי מ"ש בס"פ האומר לו יהי דהורדוס נסיב מבנות ישראל אתי הולד עבד ואינו כשר אלא ע"י שישתחרר והכא כיון שאין להם בעלים ידועים מי המשחרר אותם ולהכי קאמר שמואל דעבדא הוא

אור שמח הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה ג

ונראה בעיני פשוט טובא, דאף אם נימא כמו שיטת תוספות דעו"ג גמור הוי, מכל מקום אם בא עבד על בת ישראל אינו עבד, דאיך שייך שיהיה לרבו זכות בו במה שמזרע בישראלית, ולא שמענו שיהיה לרבו זכות, רק בגוונא דא, דמוכר שפחתו לחבירו ומשייר מה שתוליד או תתעבר אחר כן לעצמו, כמבואר בירושלמי ב"ב פ"ג ה"א א"ר נסא בשלא היתה האשה עוברה, אבל זה לא מצאנו בשום דוכתא שיאמר אדם לשפחתו הרי את בת חורין וולדך מה שתתעבר אחרי כן אשייר לעצמי, ויהיה לו כמו שהיה קודם זכות לולדות, אלא דמה שהיא נתעברה כשהיא ישראלית אי אפשר דיהיה לשום אדם זכות וקנין בהן, ואיך מוחא סביל דא, דעבד שיבוא על בת ישראל יהיה הולד עבד, לכן ברירא דהא מילתא, דאם עבד שלא טבל בא על ישראלית הולד עו"ג הוא דהוי לא עבד, ואם העבד טבל, הולד הוה כמי שנולד מעבד משוחרר שבא על בת ישראל, דהולד כשר אף שלא טבל העבד אחר שחרור, כמוש"כ הרב המגיד (פי"ג הי"ב). ובזה נפלו תמו כל הראיות שהביא המהרש"א (קידושין עה, ב תוד"ה ורבי ישמעאל) והשער המלך דרש"י סבר דעו"ג הבא על בת ישראל הולד ישראל, ולפ"ז לא נשאר עד אחד, דמ"ש לקמן (קידושין) ע' ע"ב בד"ה כל דאמר מבית חשמונאי עבדא כו', ומסתמא לאו בנות ישראל נסיב כו', דאי נסבי בת ישראל הולד אינו עבד ומותר לבוא בקהל. ולקמן דף ע"ו ע"א בד"ה ופרכינן איסורא משום שפחה, דע"כ עו"ג הבא על ב"י הולד כשר, פירוש, וא"כ לא הוי עבד, וברור, וכן בהחולץ (יבמות) מ"ה (ע"א ד"ה בת מינך) ג"כ אין ראייה, ומיושב ג"כ

הסתירה שעמד הרב השעה"מ במש"כ תוספות ביבמות מ"ה ע"ב ד"ה כיון דאמו מישראל, ואתי שפיר הא דאמר שמואל כל (מה) [דאמר] כו' עבדא הוא, ואיהו סבר עו"ג ועבד הבא על ב"י הולד כשר עכ"ל, היינו דלאו עבדא הוא, וגם אם הוה סבר ממזר הוי לא ניחא, דאיהו אמר עבדא הוא, ודוק, ומש"כ תוספות ביבמות ט"ז ע"ב ד"ה אמוראי ניהו, דבתר עו"ג ועבד שדינן ליה, האי עבד לאו דוקא, כמוש"כ רש"ל: